

Sivistysvaliokunta

EDUSKUNTA

Lausuntopyyntönnä 15.10.2015

HE 37/2015 VP EDUSKUNNALLE LAIKSI KUNNAN PERUSPALVELUJEN VALTIONOSUUDESTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA

Hallituksen esitys 37/2015 liittyy vuoden 2016 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Kunnan peruspalvelujen valtionosuutena esitetään myönnettävän 9 028 milj. euroa vuonna 2016. Peruspalvelujen valtionosuus lisääntyy 528 milj. euroa eli noin 6,2 prosenttia vuodesta 2015. Tämä on yli puolet valtiovarainministeriön (17 527 milj. €) ja noin kuudesosa koko valtiontalouden (54 090 milj. €) talousarvion mukaisista menoista.

Sivistystoimesta kunnan peruspalvelujen valtionosuuteen sisältyvät varhaiskasvatus, esi- ja perusopetus, kirjastot ja tietyt kulttuuripalvelut. Peruspalvelujen valtionosuus on yleiskatteellista tuloa kunnalle, eikä sitä jaeta sektorikohtaisiin eriin.

Euromääräisesti merkittävimmät peruspalvelujen valtionosuuteen vuonna 2016 vaikuttavat muutokset ovat kustannustenjaon tarkistus (+269 milj. euroa), veromenetysten kompensatio (+262 milj. €) ja määräytymisperusteiden muutoksesta johtuva automaattimuutos (+55 milj. €).

Merkittävimmät muutokset hallituksen esityksessä 37/2015 liittyvät vuoden 2016 valtionosuusprosenttiin, osana valtionosuutta tehtävät veromenetysten kompensatioon ja hallitusohjelman mukaisten indeksijäädytysten (-40 milj. €) toteuttamiseen.

Lisäksi esitykseen sisältyy euromääräiseltä vaikutukseltaan vähäisempiä muutoksia. Näitä ovat esimerkiksi lasten ja kasvattajien määrän suhteen muutoksen yli 3-vuotiaiden päivähoitossa ja subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaamisen vaikutus valtionosuusmitoitukseen.

Valtionosuusprosentti on 25,52 vuonna 2016

Valtio osallistuu kunnallisten peruspalvelujen rahoitukseen valtionosuusprosentin mukaisella osuudella. Vuonna 2015 valtionosuusprosentti on 25,44 ja kuntien osuus vastaavasti 74,56 prosenttia.

Hallituksen esityksessä esitetään valtionosuusprosenttia nostettavaksi 0,08 prosenttiyksiköllä 25,52 prosenttiin vuonna 2016. Tällöin kuntien omarahoitusosuudeksi jää 74,48 prosenttia valtionosuuden laskennallisesta kustannuksesta.

Valtionosuusprosentissa on otettu huomioon edellisen hallituksen päättämä 40 milj. euron valtionosuusleikkaus. Tämän vaikutus on kaikissa kunnissa asukaskohtaisesti yhtä suuri.

Pitkä taantuma, väestön ikääntymiseen liittyvät kustannuspaineet, kuntien tehtävien lisäykset ja tehdyt valtionosuusleikkaukset heikentävät kuntien mahdollisuuksia vastata tulevaisuuden muuttuviin palvelutarpeisiin. Kuntien ja kuntayhtymien kehitysarvion mukaan kuntatalouden tilannekuva pysyy lähivuodet hyvin kireänä hallituksen käynnistämistä sopeutustoimista huolimatta.

Valtionosuusprosentin korotuksen perusteena ovat vuonna 2016 kunnille tulevien uusien tehtävien täysimääräinen rahoitus ja vuodelle 2016 tehtävä voimassa olevan lainsäädännön mukainen kustannustenjaon tarkistus, jossa valtionosuuden perusteena käytettävä laskennallinen kustannus tarkistetaan koko maan tasolla yhtä suureksi kuntien todellisten kustannusten kanssa.

On tärkeää, että lisääntyvät menot rahoitetaan täysimääräisesti valtionosuuksilla. Lisäksi on tärkeää, että valtion ja kuntien kustannustenjaon tarkistus tehdään täysimääräisenä, niin kuin voimassaoleva lainsäädäntö edellyttää.

Lisäksi valtionosuusprosenttia määrättäessä otetaan huomioon kunnilta vähenevät tehtävät, esimerkiksi lasten ja kasvattajien määrän suhteen muutos yli 3-vuotiaiden päivähoitossa ja subjektiivisen päivähoito-oikeuden rajaaminen (varhaiskasvatuslain 36/1973 muutos). Näiden johdosta valtionosuutta vähennetään yhteensä 13,1 milj. euroa vuonna 2016.

Veroperustemuutoksia kompensoidaan valtionosuuden kautta 262 milj. euroa

Veroperustemuutoksia on kompensoitu kunnille osana valtionosuusjärjestelmää jo vuodesta 2003 alkaen. Hallituksen esityksen mukaan käytäntö jatkuu myös vuonna 2016. Verotulojen menetykset kompensoidaan valtionosuuksien kautta vastaamaan veroperustemuutosten aiheuttamaa verotulojen menetystä kuntakohtaisesti.

Vuonna 2016 veroperustemuutosten johdosta verotulojen menetyksiä esitetään korvattavaksi valtionosuuden kautta kunnille yhteensä 262 milj. euroa.

Esityksellä ei ole kuntataloudellisia vaikutuksia, sillä vastaava euromäärä kuntien verotuloja vähenee. On tärkeää, että kuntien veropohjaan tehtävät muutokset kompensoidaan jatkossakin kunnille täysimääräisesti. Kuntaliitto pitää tärkeänä, että kunnallisveron korotuspaineiden hillitsemiseksi kuntien veropohjan laajentamista selvitetään.

Indeksikorotusten jäädyttämisen myötä kunnilta jää saamatta 34 milj. euroa

Voimassa olevan lain mukaan kustannustason muutos otetaan valtionosuusrahoituksessa huomioon korottamalla laskennassa käytettäviä perushintoja kunnan peruspalvelujen hintaindeksillä. Hallituksen esityksessä kuitenkin esitetään, että pääministeri Juha Sipilän hallituksen hallitusohjelmaan perustuen kustannustason muutosta ei tehtäisi eli indeksikorotukset jäädytettäisiin vuosina 2016-2019.

Indeksikorotuksen jäädytyksen myötä kunnilta jää vuonna 2016 peruspalvelujen valtionosuutta saamatta 34 milj. euroa. Jäädytys toteutetaan siten, että sen vaikutus on asukasta kohden yhtä suuri kaikissa kunnissa.

Kuntaliitto ei hyväksy valtionosuuksien indeksikorotusten leikkaamista.

Jotta kuntatalousohjelmassa esitetty kuntatalouden rahoitusasematavoite sekä valtion itselleen asettama kuntatalouden menorajoite voidaan saavuttaa, on kunnille oltava tosiasialliset mahdollisuudet lailla säädettyjen palvelujen rahoittamiseen.

SUOMEN KUNTALIITTO

Sanna Lehtonen
kehittämispäällikkö